

ΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ ΤΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΚΕΝΤΡΟΥ

ΡΟΖΑΣ ΙΜΒΡΙΩΤΗ

Καμιά επανάσταση στήν παιδεία

«ΘΑ έμφυσηθῆ νέον πνεῦμα καί θα έπιληφθῶμεν τῶν μεγάλων προβλημάτων τῆς Παιδείας, θα γίνῃ ἀληθῆς επανάστασις εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τήν Παιδείαν», εἶπε ὁ κ. Παπανδρέου, ὅταν παρέλαβε τὸ Ὑπουργεῖο Παιδείας, στίς 8-10-63. Ὁ χαρακτηρισμὸς αὐτὸς δεσμεύει τὸν τότε Πρωθυπουργὸ γιὰ πάντα. Γιατί δὲν εἶναι ὁ ὁποσοδῆποτε, εἶναι ὁ ἄνθρωπος πὺ ἔχει επανειλημμένα θητεύσει στὸ Ὑπ. Παιδείας καί δέδαια, ὅταν προβαίνει σὲ τέτια ὑπόσχεση, θα ἔχει πειστεῖ ὅτι εἶναι δυνατῆ.

Αὐτῆ τῆ στιγμῆ βρισκόμαστε μπροστὰ στή θριαμβευτικῆ ἐπιτυχία τῶν δημοκρατικῶν δυνάμεων τῆς 3ης Νοεμβρίου: Νομίζουμε, ὅτι ἔχουμε χρέος νὰ διακηρύξουμε ἀκόμα μιὰ φορά πόσο ἡ Δημοκρατία στήν Ἑλλάδα θα ἦταν ἰσχυρή, ἂν τῆς εἶχαν ἐπιτρέψει νὰ ἀκολουθήσει τὰ πραγματικὰ συμφέροντα τοῦ λαοῦ οἱ ἀντιδραστικὲς δυνάμεις, ξένες καί δικές μας. Αἰσθάνομαι τὴν ὑποχρέωση νὰ συστήσω ἐπαγρύπνηση γιὰ τὴν περιφρούρηση τῆς Δημοκρατίας σ' ὅλους τοὺς τομεῖς καί πρὸ πάντων στὸν τομέα τῆς Παιδείας. Ὡς τὰ σῆμερα τὸ «λάϊτ - μοτίβ» σ' ὅλα τὰ ἐξαγγελόμενα προγράμματα τῶν κομμάτων καί μάλιστα τῆς Ἀντίδρασης, εἶναι ἡ στοργή γιὰ τὴ νεολαία καί ἡ ἐξασφάλιση τῆς μόρφωσῆς τῆς. Ὅμως ἑκατὸν τριάντα περίπου χρόνια τώρα, μόλις παίρνουν τὴν ἐξουσία στὰ χέρια τους ξεχνοῦν τὴ στοργή καί τίς ἐπαγγελίες καί λησμονιέται καί Σχολεῖο καί Νεολαία. Ἐτσι κατάντησε στὸ τέλος μοναδικὴ διέξοδος γιὰ τοὺς νέους νὰ εἶναι ἡ μετανάστευση. Τοῦ κ. Παπανδρέου τὰ ἐξαγγελθέντα μέτρα δὲ μπορούμε νὰ ποῦμε ὅτι μᾶς προξενοῦν τέτιο φόδος. Ὅμως πρέπει ἀντικειμενικὰ νὰ ἐξετάσουμε, νὰ διαπιστώσουμε τὸ βάθος τους, καί νὰ δοῦμε πρὸ πάντων ἂν ἔχουν

τὸ χαρακτῆρα τῆς επανάστασης. Νὰ δοῦμε ἂν ἀληθινὰ βελτιώνουν ἢ μήπως κινοῦνται πάνω στήν παλαιὰ κατεύθυνση τῆς Παιδείας. Γιατί ἂν κινοῦνται πάνω στήν παλαιὰ κατεύθυνση, ὁσοδῆποτε καί νὰ βελτιώνουν κάποιες λεπτομέρειες, ἀσφαλῶς δὲν ἀνταποκρίνονται στὸν πόθος τῆς ἀνόρθωσης τοῦ Σχολεῖου, ὥστε νὰ γίνῃ σῆμερα συντελεστῆς τῆς προκοπῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Καί τὸ ἐρώτημα μπαίνει καυτό: τὰ ἐξαγγελλόμενα μέτρα διώχνουν τὸ πνεῦμα τὸ ὀλιγαρχικὸ καί ὀπισθοδρομικὸ ἀπὸ τὸ Ἑλληνικὸ Σχολεῖο; Ἀξίζει νὰ ἐπαγρυπνοῦμε. Τὸ δημοκρατικὸ σχολεῖο, οἱ δημοκρατικὲς ἐλευθερίες, ἡ δημοκρατία ἀξίζουν κάθε θυσία. Πρέπει νὰ σημειωθοῦν ὅλα τὰ ἐλαττωματικὰ χαρακτηριστικὰ πὺ δὲν ἄφησαν τὴν Παιδεία νὰ γίνῃ συντελεστῆς τῆς προκοπῆς τοῦ Ἔθνους.

Τὰ δύο «θά» καί τὸ νόημα τῆς επανάστασης στήν παιδεία

Βρεθήκαμε μπροστὰ σὲ δύο «ΘΑ» στὸν τομέα τῆς Παιδείας. Τὸ «θά» τῆς Καραμανλικῆς ὀκταετίας — κι ἐκεῖνο εἰπώθηκε επανάσταση—, καί τώρα μπροστὰ στὸ «θά» τοῦ κ. Παπανδρέου. Τὸ πρῶτο «θά» ἔληξε, καί ἀποδείχτηκε σωστῆ «φενάκη». Τὸ εἶχαμε ἐπισημάνει πολλές φορές μὲ τίς κριτικὲς μας στὰ νομοσχέδια τῆς Κυβέρνησης Καραμανλῆ, κι ἀποδείχτηκε, ὅτι εἶχαμε δίκαιο. Τὸ δεύτερο «θά» εἶναι τὰ ἐξαγγελλόμενα μέτρα τῆς Κυβέρνησης Παπανδρέου, πὺ τὰ χαρακτῆρισε ὁ ἴδιος σὰν «επανάσταση». Εἶναι ἀληθινὰ επανάσταση τὰ μέτρα αὐτά;

Ἄς ἀκούσουμε τὴ φωνή τοῦ μεγάλου στοχαστῆ, τοῦ Δημήτρη Γληνοῦ: «Ἡ παιδεία ἐνὸς λαοῦ, γράφει τὸ 1923, πρέπει νὰ ἐμπνέεται ἀπὸ τὰ προοδευτικώτερα ἰ-

δανικά πού σέ κάθε καιρό ἀγωνίζονται γιά ἐπικράτηση. Δίνομε δηλ. στήν Παιδεία μιὰ προσταγή προοδευτικῆς ἐπιλογῆς, τήν κάνομε «ὄργανο ἐπανάστασης»... Καί μένουγ τότε δύο προβλήματα ἀνοιχτά. Ποιὸ εἶναι τὸ προοδευτικώτερο ἰδανικὸ κάθε φορά: τὸ ἓνα πρόβλημα. Μπορεῖ ἡ προοδευτικὴ ἐπιλογή νὰ γίνῃ κανόνας στήν πράξη; Τὸ δεύτερο πρόβλημα.

Στὸ πρῶτο πρόβλημα θὰ μπορούσε νὰ δοθῆ γιά ὁδηγία μας μιὰ ἀπάντηση προκαταβολικῆ. Προοδευτικώτερο εἶναι τὸ ἰδανικὸ τῆς παιδείας, πού ὑψώνει ὅσο τὸ δυνατὸ περισσότερα ἄτομα μέσα σ' ἓνα λαὸ στήν ἱκανότητα ν' ἀναπτύξουν πλέρια (δηλ. δυνατά, μεστά καὶ ὠραῖα) καὶ ἀρμονικὰ μὲ τὴν ὑπαρξὴ τῆς ὀλότητας τῶν ἀνθρώπων (δηλ. ἠθικὰ) τὸ ἐγώ των, καὶ πού ὑψώνει τὸ σύνολο τοῦ λαοῦ στήν ἱκανότητα νὰ διατηρῆ καὶ νὰ καλυτερεύῃ ἑλοένα τοὺς ὅρους πού ἀπαιτοῦνται γιά τὸ πρῶτο καὶ νὰ δημιουργῆ σταθερὰ ὀλοένα ἀνώτερες ἀξίες ἢ ἀγαθὰ τοῦ πολιτισμοῦ (δηλ. ἀντικειμενικὰ ἀποτελέσματα καὶ στηρίγματα, ἀφειτηρίες καὶ περιεχόμενα καὶ ἰδανικὲς κατευθύνσεις γιά κείνη τὴν ἀνάπτυξη).

Γιά τὸ δεύτερο πρόβλημα ἡ πιθανώτερη λύση εἶναι ὅτι ἡ προοδευτικὴ ἐπιλογή μπορεῖ νὰ εἶναι αἷτημα στή θεωρία, στή πράξη θὰ εἶναι ἐξαιρετικῶν περιστάσεων δημιούργημα...

Ἔχομε ὁμως καὶ μιὰ τρίτη περίπτωση. Εἶναι ἡ περίπτωση, πού ἐνὸς λαοῦ ἡ κατάσταση καθορίζεται ἐντονώτερα ἀπὸ εἶναι τὸ κανονικὸ, ἀπὸ ἐξωτερικὰ αἷτια, ἀπὸ τὴ σχέση του πρὸς ἓνα ἢ πολλοὺς ἄλλους λαοὺς. Ὁ ξένος κατακτητῆς (ἢ οἰκονομικὸς ἐνισχυτῆς), γίνεται πιά ἐσωτερικὸς παράγοντας στήν ἐξέλιξη ἐνὸς λαοῦ. Καὶ φυσικὰ ἡ περίπτωση αὐτῆ δημιουργεῖ νέες δυναμικὲς σχέσεις σ' ὄλους τοὺς ψυχοκινητικὸς παράγοντες, ὠρισμένες ἰδέες τότε μποροῦν ὑπετροφικὰ νὰ ἐπικρατήσουν, συσκοτίζοντας ἄλλες... Καὶ στὰ χέρια τῶν δυνατῶν πολὺ συχνὰ

ψυχοκινητικὲς ἰδέες εἶναι ὄργανα ψευτιάς καὶ ξεπλανεμοῦ καὶ τὰ ἰδανικὰ γίνονται εἶδωλα».

Καὶ τελειώνοντας ὁ Γληνὸς διαπιστώνει στὸ ἄρθρο του αὐτό, ὅτι «τότε ἡ Παιδεία ἐνὸς λαοῦ κυριεύεται ἀπὸ ἰδέες, πού δὲν ἔχουν ὀργανικὴ ἀντιστοιχία μὲ τὴ ζωὴ του» (Ἔργασια, 15 Σεπτεμβρίου 1923, «Τὸ βασικὸ πρόβλημα τῆς παιδείας»).

Αὐτὸ συνέβηκε καὶ στήν Παιδεία μας. Δέθηκε μὲ ἓνα στεῖρο ἱστορισμὸ. Γίνηκε καὶ ὄργανο μὰ καὶ τὸ θῦμα τοῦ ξαναγυρισμοῦ στήν ἀρχαία γλῶσσα μὲ τὴ μίμηση τοῦ τυπικοῦ τῆς ἀρχαίας γλώσσας. Ἔτσι ἓνα ὀλόκληρο αἰῶνα τὸ ἐλληνικὸ μυαλὸ σακατεύτηκε πάνω σ' αὐτὴ τὴν ἄγονη προσπάθεια. Κι ὅπως πάλι ὁ Γληνὸς λέει: «ἡ ἐλληνικὴ ψυχὴ μ' ὅλες τίς δημιουργικὲς πηγὲς στειρεμένες, μὲ τὴν ἠθικὴ ὀρμὴ κολοβωμένη καὶ παραστρατημένη κυνηγοῦσε ἓνα ἴσκιό ἀπιαστο γιά νὰ μείνει στὸ τέλος μὲ κουρέλια τύπων ἀρχαίων στὸ κεφάλι...» Στὶς ἀρχὲς τοῦ αἰῶνα ὁ Δημοτικισμὸς ζητάει νὰ φωτίσει τὸ Ἑλληνικὸ Σχολεῖο, νὰ τὸ ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὰ εἶδωλα. «Ζητάει ὁ δημοτικισμὸς νὰ ἐναρμονίσει τὸ χτές μὲ τὸ σήμερα. Ζητάει ἀναγνώριση τοῦ παρελθόντος μὲσω τοῦ παρόντος, ἐπομένως ζητάει ἀφομοίωση καὶ μετουσίωση κάθε ζωογονήσιμης ἀξίας».

Ὅμως οἱ ἀντιδραστικὲς δυνάμεις ξεσηκώθηκαν καὶ ἐπέβαλαν πάλι τὸν στεῖρο ἱστορισμὸ κι ἀκόμα χειρότερα μιὰ νοοτροπία ἀριστοκρατικὴ καὶ στὸ τέλος φασιστικὴ.

Ἡ ἐπιταγὴ τοῦ σήμερα

Ἀπὸ τότε πέρασαν κάπου σαράντα χρόνια. Νέες συνθήκες δημιουργήθηκαν. Ἔχομε μπεῖ σὲ μιὰ νέα ἐποχὴ. Εἶναι ἡ χαυραυγὴ τοῦ ἀτομικοῦ αἰῶνα. Ἡ ἐπιστήμη κι ἡ τεχνικὴ προχωροῦν ἀλματικά. Ὅλα ἀλλάζουν, καὶ τούτῃ ἡ ἀλλαγὴ ἔχει τεράστια σημασία γιά τὴν ἀνθρωπότητα, εἶναι κοινὴ ὀμολογία. Εἶναι φυσικὸ τούτῃ ἡ βιομηχανικὴ ἐπανάσταση νὰ δημιουργεῖ καὶ στήν Παιδεία ἐπανάσταση. Τὸ παλιὸ σχολεῖο δὲν ἐπαρκεῖ. Ἀπόδειξη, ὅτι ὄλα τὰ Κράτη ξοδεύουν ἀστρονομικὰ ποσὰ γιά νὰ προλάβει τὸ Σχολεῖο τους τούτῃ τὴν ἀλματικὴ πρόοδο. Χῶρες μὲ ἐξαιρετικὰ ὑψηλὴ ἐκπαίδευση βλέπουν, πῶς τὸ Σχο-

λείο τους είναι άνικανο να εκπληρώσει τους νέους σκοπούς που γεννιούνται από τη νέα κατάσταση. Βλέπουν πώς αυτή η τεράστια ανάπτυξη απαιτεί «Έθνος μορφωμένων». Η εκπαιδευτική και μορφωτική εργασία πρέπει τώρα να ἀγκαλιάσει δλο τὸ ἀνθρώπινο δυναμικό. ΟΛΑ τὰ παιδιά να ἀποκτήσουν ὕψηλές ἐπιστημονικές και ἐπαγγελματικές γνώσεις, ὥστε να γίνουν δημιουργικά και ἀποδοτικά μέλη τῆς σημερινῆς κοινωνίας. Ὁλόκληρο τὸ ἐργαζόμενο ἀνθρώπινο ὕλικὸ πρέπει να γίνει ἄξιο να νιώσει τους σύνθετους σκοπούς που θάζει ἡ ἐπιταχυνόμενη παρουσία τῆς ἐπιστημονικο-τεχνικῆς προόδου, να μποροῦν να συντελέσουν με μεγίστη ἀποδοτικότητα στὴ διαμόρφωση τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας. Ὁχι πιά μόνο τὸ ἰδανικά, παρὰ ἡ ἴδια ἡ πραγματικότητα ὠθεῖ πρὸς τὸν ἐκδημοκρατισμὸ τῆς Παιδείας. Ὁχι μόνο γιατί αὐτὸ εἶναι τὸ δίκαιο, δηλ. «να γίνει τὸ σχολεῖο χτῆμα τοῦ λαοῦ ὀλόκληρου», παρὰ και γιατί οἱ νέες συνθήκες παραγωγῆς ἀπαιτοῦν ἐκπαίδευση που να μορφώνει τὸν ὀλόπλευρα και ἀρμονικά ἐξελιγμένο ἄνθρωπο. Τὸ ἰδανικό, που ἦταν ὁ πόθος κάθε μεγάλου στοχαστῆ ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα κιόλας θὰ πραγματοποιηθεῖ τώρα. Ὁλοι οἱ σοφοὶ κήρυξαν, πὼς ὕπάρχει ἡ δυνατότητα στὴν ἀνθρώπινη φύση να προχωρεῖ σταθερὰ πρὸς τὴν τελειοποίηση και ὀλόπλευρη ανάπτυξη, που θὰ ἀνοίξει τὸ δρόμο για μιὰ ἐλεύθερη και εὐτυχισμένη ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου, για τὸν ἐξανθρωπισμὸ του. Τότε δὲν ὕπῆρχαν οἱ ἀντικειμενικές συνθήκες για τὴν πραγματοποίηση ἑνὸς τέτοιου ἰδανικοῦ. Σήμερα δμως με τὴν ἐξέλιξη τῆς ὕλικῆς παραγωγῆς, με τὴν ανάπτυξη τῆς ἐπιστήμης και τῆς τεχνικῆς δημιουργοῦνται και ἀντικειμενικές νομοτέλειες, που ὠθοῦν στὴν κατάργηση τοῦ παλινοῦ τρόπου ἐργασίας και ζωῆς και μπαίνει ἀντικειμενικά πιά ἡ ἀνάγκη για ὀλόπλευρη ἀνάπτυξη κάθε ἀνθρώπου». Αὐτὴ εἶναι ἡ ἐπανάσταση στὴν παιδεία σήμερα. Και σὰν πρῶτο βῆμα σ' αὐτὴ τὴν ἀληθινὴ ἐπανάσταση εἶναι ἡ γενικὴ προσπάθεια σ' ὀλες τις χῶρες να κρατηθοῦν τὰ παιδιά δωρεάν, ὕποχρεωτικά και με σπουδαστικούς μισθοὺς για τοὺς ἄπορους ὡς τὰ 17 ἢ 18 ἢ 19 χρόνια. Αὐτὸ εἶναι τὸ πρῶτο και βασικό βῆμα μιᾶς ἐπανάστασης στὴν σημερινὴ παιδεία.

Οἱ ὕποσχέσεις τῆς ΕΡΕ

Φυσικά δ,τι ἰσχύει για τις ἄλλες χῶρες πρέπει να ἰσχύει και για μᾶς. Πρέπει κάποτε να συμβαδίσουμε με τὴν ἐποχὴ μας, για να μπορέσουμε να ἐπιδιώσουμε, πρέπει να μὴ μείνουμε στὴ θέση τοῦ ὕποανάπτυχτου. Κι ἀκόμα περισσότερο να μὴν συνθλιδοῦμε, τώρα που μπήκαμε στὴν Εὐρωπαϊκὴ Κοινὴ Ἀγορά. Ὁ σοφὸς πρύτανις κ. Κιτσίκης ἀγωνιᾶ και κρούει τὸν κῶδωνα: «Εἰς τὴν θεωρίαν τοῦ ἐκσυγχρονισμοῦ μας ἀντιτάσσεται ἡ ἐλληνικὴ πραγματικότητα». Κι εἶναι σωστό. Πὼς θὰ ἀντικρῦσουμε τούτη τὴ θύελλα με 24% τοῦ συνολικοῦ πληθυσμοῦ ἀναλφάβητους και μάλιστα 33% στοὺς ἀγροτικούς πληθυσμούς; Αὐτὸ θὰ πεί, δτι εἴμαστε ἀνήμποροι να παρακολουθήσουμε τις νέες μεθόδους παραγωγῆς, τὴ νέα παραγωγικὴ διαδικασία. Και διαπιστώνει δ κ. Κιτσίκης: «Εἰς ἀπὸ τοὺς συντελεστὰς τῆς χαμηλῆς παραγωγικότητας, ἴσως ὁ σημαντικώτερος, εἶναι τὸ χαμηλὸν μορφωτικὸν ἐπίπεδον τοῦ λαοῦ. Ἡ ὕψωσις τοῦ μορφωτικοῦ ἐπιπέδου τοῦ λαοῦ, ἡ ἐξάλειψις τοῦ ἀναλφάβητισμοῦ θὰ ἔπρεπε να συνοδεῦει ὡς βασικὸν μέλημα, τὰς προσπάθειας ἀνασυγκροτήσεως διὰ να ἔχωμεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν αὐξησην τῆς παραγωγικότητος». Κι δμως ἡ Παιδεία μας μένει πενήντα χρόνια πίσω και σὲ πολλὰ ἑκατὸ χρόνια πίσω. Αὐτὸ ἀποδειχνεται με τὸ ἔσχατο κατάντημα τῆς Παιδείας μέσα στὴν ὀχταετία τῆς Κυβέρνησης Καραμανλῆ. Ἐνῶ ἄλλα Κράτη ὕποανάπτυχτα μέσα σὲ ἑπτὰ χρόνια κατόρθωσαν να ἔχουν Σχολεῖο τέλεια ἐκσυγχρονισμένο, ἐμεῖς μείναμε με τὸ «θὰ» του πολυὺμνημένου ν. 3971) 59. Και οἱ συνέπειες εἶναι τραγικές. Ἐνῶ δ ν. 3971 ὕποσχόταν ἐπανάσταση στὴν Παιδεία, καταλήξαμε στὸ σκοτωμὸ τοῦ Δασκάλου τῆς Σίταινας, στὶς ὕπερπληθωρικές τάξεις, στὰ ἀνύπαρχτα κτίρια, σὲ ἀποπομπὴ τῶν μαθητῶν που δὲν πλήρωναν ἐνπρόθεσμα τὰ τέλη, στὴν ἐπιστράτευση τῶν ἐκπαιδευτικῶν, στὸ διωγμὸ τῶν φοιτητῶν, στὸ παιδεμα τῶν ἐργαζομένων παιδιῶν με τὴν προσθήκη, τοῦ ἑβδομοῦ χρόνου. Καταλήξαμε Ὑπουργὸς τῆς ἴδιας Κυβέρνησης να πεί τὸ κατὰπτυστο ἐπιχέρημα: «Ἄμα δὲν ἔχετε χρήματα να μὴ σπουδάσετε», ἐνῶ ἄλλος Ὑπουργὸς τῆς χαρακτηρίζει τὴν παιδεία «ἀνύπαρχτη» και ὁ τελευταῖος Ὑ-

πουργός «ἀπηρχαιωμένη». Τὸ τραγικὸ εἶναι, ὅτι μᾶς ἄφησε τὸ 90% τοῦ λαοῦ ἀγράμματο καὶ ἀνειδίκευτο. Δὲν ἔχουμε μετὰ μιὰ ὀχταετία ἔτοιμο τὸ ἀνθρώπινο δυναμικὸ γιὰ νὰ ἀντέξουμε στὴν ἀμείλιχτη ἀνταγωνιστικὴ ἀγορὰ τῶν Συνεταίρων μας. Αὐτὴ ἦταν ἡ στοργὴ τῆς Καραμανλικῆς Κυβέρνησης γιὰ τὴ Νεολαία, μὲ ἐκδηλο τὸ φασιστικὸ πνεῦμα μέσα στὸν Πανεπιστημιακὸ χῶρο, μὲ διωγμὸ τῆς ἐλεύθερης ἔρευνας καὶ σκέψης, μὲ καταπίεση τρομερὴ τῶν συνειδητήσεων. Λησμονήθηκαν οἱ ὑποσχέσεις τοῦ νόμου πλαίσιου 3971) 59, ποῦ ἔλεγαν, ὅτι «ἡ Ἐκπαίδευσις βασισομένη πάντοτε εἰς τὰ ἀνθρωπιστικὰ ἰδεώδη θὰ προσηρμόζετο πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς συγχρόνου προόδου καὶ ἐξελίξεως διὰ τῆς στροφῆς αὐτῆς πρὸς τοὺς τεχνικοοικονομικοὺς τομεῖς». Τὸ πρῶτο «θὰ» ἦταν φενάκη. Μᾶς παράδωκε 1.220.000 ἀναλφαβήτους μέσα στοὺς 6.887.100 κατοίκους πάνω ἀπὸ δέκα χρόνων, καὶ 2' 031.000 ποῦ δὲν ἔχουν τελειώσει τὸ δημοτικὸ, δηλ. ἀγράμματος. Καὶ ἡ μόνη καινοτομία ἦταν νὰ μᾶς ξαναφέρει τὴν «ἀλληλοδιδασχτική» μέθοδο τῶν πρώτων χρόνων τῆς ἀπελευθέρωσης ἀπὸ τοὺς Τούρκους, δηλ. διετεῖς φοιτητὲς νὰ ἀναλάβουν νὰ διδάξουν τοὺς σπουδαστὲς τῆς Μέσης Παιδείας. Ἡ ΕΡΕ δεσμευμένη στῆς ὀλιγαρχίας τὰ συμφέροντα ὄχι μόνον ἀγνόησε παρὰ καὶ βοήθησε τὸ σκοταδισμό.

Οἱ ὑποσχέσεις τῆς ΕΚ

Καὶ τώρα ἐρχόμαστε στὸ δεύτερο «ΘΑ». Οἱ δημοκρατικὲς δυνάμεις ἐνίκησαν. Τὸ πλαίσιο ἄλλαξε. Κάτι νέο πάει νὰ γεννηθεῖ. Κανεὶς δὲ μπορεῖ νὰ μείνει ἀδιάφορος στὶς προσπάθειες ποῦ γίνονται μὲ σκοπὸ νὰ βελτιωθεῖ ἡ τύχη τοῦ ἐργαζόμενου λαοῦ καὶ νὰ προωθηθεῖ ὁ ἐκδημοκρατισμὸς. Μέσα στὶς προσπάθειες αὐτὲς τὸ προβάδισμα πῆρε ἡ Παιδεία. Εἶναι ἀνάγκη ὁμῶς νὰ θυμηθοῦμε τὰ λόγια τοῦ Δ. Γληνοῦ καὶ νὰ ἐξετάσουμε ἂν αἴρουν τὰ μέτρα αὐτὰ ὅλα τὰ ἐλαττώματα ποῦ δὲν ἄφησαν τὴν Ἑλλ. Παιδεία νὰ προκόψῃ ὡς τὰ σήμερα ἢ μήπως κινοῦνται πάνω στὴν παλαιὰ τῆς κατεύθυνση, ὁπότεν ὄχι μόνον δὲ γίνεται μιὰ ἐπανάσταση, ἀλλὰ καταλήγουν κι αὐτὰ νὰ εἶναι δεμένα στὸ στεῖρο ἱστορισμὸ, στὴν ὀλιγαρχικὴ καὶ ὀπισθοδρομικὴ νοοτροπία. Εἶδαμε πιὸ πάνω τί εἶναι

σήμερα ἐπανάσταση στὴν Παιδεία: Ἀπόλυτος συγχρονισμὸς τοῦ Σχολείου μὲ τὴ σημερινὴ πραγματικότητα, ἀπαιτητὴ νὰ στηριχτεῖ σὲ βάση ἀκλόνητη, νὰ διευρύνει τὶς προοπτικὲς τῆς δράσης του καὶ νὰ σταθεῖ πραγματικὰ ἀκλόνητος, νὰ διευρύνει τὶς προοπτικὲς τῆς δράσης του καὶ νὰ σταθεῖ πραγματικὰ δίπλα στὸ λαό, στὶς ἀνάγκες του, στοὺς πόθους του καὶ νὰ τὸν βοηθήσει νὰ ὑψώσει καὶ τὸ πνευματικὸ ἀλλὰ καὶ τὸ τεχνικὸ του ἐπίπεδο. Νὰ βοηθήσει νὰ συγχρονιστεῖ τὸ ἀνθρώπινο δυναμικὸ τεχνικὰ καὶ ἐπιστημονικά. Γίνεται αὐτὸ μὲ τὰ ἐξαγγελλλόμενα ἐκπαιδευτικὰ μέτρα τοῦ κ. Παπανδρέου; Θὰ περιοριστοῦμε μόνον σὲ ὠρισμένα βασικὰ σημεῖα, ὅπου φαίνεται καθαρὰ ὁ χαρακτήρας τους.

Διτήρηση τοῦ ἐξάχρονου Δημοτικοῦ Σχολείου

ΠΡΩΤΟ βασικὸ ἐλαττωματικὸ χαρακτηριστικὸ εἶναι ἡ διατήρηση τοῦ ἐξάχρονου δημοτικοῦ σχολείου. Δηλ. καὶ πάλιν ἀφίγονται τὰ 90% τοῦ λαοῦ μόνον μὲ τοὺς πρώτους ἀπαραίτητους μηχανισμοὺς (διάδασμα, γράψιμο, ἀρίθμηση), στὴν πραγματικότητα μένουν ἀγράμματοι καὶ χωρὶς τέχνη. Τὸ σημεῖο τοῦτο εἶναι καίριο, γιατί δταν τὰ 90% τοῦ λαοῦ μένουν σὲ τόσο χαμηλὸ πνευματικὸ καὶ τεχνικὸ ἐπίπεδο, ὁποιοδήποτε μεγαλόπρεπο ἐκπαιδευτικὸ σκελετοδομημα καὶ ἂν στήσουμε, τὸ χτίζουμε πάνω στὴν ἄμμο. Ὁ κ. Παπανδρέου ἔχει συνείδηση τοῦ προβλήματος. Προεκλογικὰ μάλιστα ὑποσχέθηκε σὰν «κύριος» τὸ ἐννεάχρονο βασικὸ σχολεῖο ὑποχρεωτικὸ καὶ δωρεάν. Γιατί τώρα ὑπαναχωρεῖ; Δικαιολογεῖ τὸ πρᾶγμα ἔτσι: Περιμένει «νὰ γίνῃ κοινὴ συνείδησις, ὅτι εἰς τὴν ἐποχὴν μας ἡ στοιχειώδης ἐγκύκλιος παιδεία πρέπει νὰ λήγῃ μὲ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ δεκάτου πέμπτου ἔτους τῆς ἡλικίας περιλαμβάνουσα ἐννέα τοῦλάχιστον ἔτη σπουδῶν».

Ἄλλὰ ὁ λαὸς αὐτὸ ζητάει. Τὰ δημοκρατικὰ κόμματα τὸ ζητοῦν ὡς ἀπαραίτητο, μάλιστα ἡ ΕΔΑ μὲ τὰ προγράμματά της ἀπὸ τὸ 1958 τὸ ὑποστηρίζει. Δὲν μένει λοιπὸν παρὰ νὰ γίνῃ τὸ αἴτημα συνειδητὸν στὸς ὑπεύθυνους τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας. Ἰσχυρίζονται, ὅτι θὰ κάνουν ἀναπροσαρμογὴ στὸ πρόγραμμα τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου. Ὅμως οἱ Σύμβουλοι τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας ξέρουν καλά, ὅτι ἡ

ήλικία τῶν παιδιῶν δὲν ἐπιτρέπει νὰ δοθῶν ἀνώτερες γνώσεις, ἢ ἀντιληπτικότη-
τα εἶναι μικρῆ, ἀλλὰ καὶ μέσα στὰ ἔξη
χρόνια τοῦ δημοτικοῦ εἶναι ἀδύνατο νὰ δο-
θεῖ ἡ ἀπαιτούμενη ὕλη γιὰ νὰ προετοιμα-
στοῦν τὰ κατώτερα καὶ μέσα στελέχη γιὰ
τὴν ἐκβιομηχάνιση τοῦ τόπου. Ἡ ἐκβιο-
μηχάνιση ἀπαιτεῖ εἰδικευμένο ἐργάτη. Ὁ
παλαιὸς ἐργάτης δὲν ἐπαρκεῖ. Ἀπὸ τὸ κα-
τώτερο στέλεχος ἀπαιτοῦνται πλούσιες γνώ-
σεις, πού δὲν τὶς χρειαζόταν ὁ παλιός. Ὅ-
λες οἱ μηχανές στὰ ἐργοστάσια καὶ στὴ
γεωργία εἶναι πολύπλοκες καὶ σύνθετες.
Συγκεντρώνουν γνώσεις ἠλεκτρισμοῦ, ἠλεκ-
τρονικές, ὑδραυλικές, γνώσεις στὸ χειρι-
σμό, στὴ διοίκηση κ.τ.λ. Γεννιέται δηλ.
ἓνας νέος τύπος ἐργάτη - ἀγρότη - βιοτέ-
χνη, ἓνας νέος τύπος κατώτερου καὶ με-
σαίου στελέχους τοῦ ἀνθρώπινου δυναμι-
κοῦ. Ἀλλὰ αὐτὴ ἡ ὑψηλὴ εἰδίκευση δὲν
εἶναι κάτι «στενὸ» καὶ περιορισμένο ὅπως
πρῶτα, παρὰ ἀπαιτεῖ μαζί — γιὰτι ἀλ-
λιῶς δὲν εἶναι δυνατὴ — καὶ ὑψηλὴ στά-
θμη γενικῆς μορφώσεως. Αὐτὸ σημαίνει, ὅτι
γιὰ τὴ διαπαιδαγώγηση καὶ κατάρτιση
τῆς νέας γενεᾶς χρειάζεται εἰδικὴ ἐπαγ-
γευματικὴ μόρφωση, πού πετυχαίνεται ἄ-
ριστα ἂν βασίζεται πάνω σὲ μιὰ γενικὴ ἐ-
πιστημονικὴ καὶ πολυτεχνικὴ βάση, ἂν
συνενώνει ὑψηλὴ γενικὴ μόρφωση καὶ μα-
ζὶ ἐπαγγελματικὴ κατάρτιση. Ἀπ' αὐτὴ
τὴν προπαρασκευὴ καὶ ἐκπαίδευση θὰ ἐ-
ξαρτηθοῦν οἱ παρακάτω προοπτικὲς καὶ
γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τῆς παραγωγικῆς διαδι-
κασίας, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴ διαμόρφωση τοῦ
ἴδιου τοῦ ἀνθρώπου, τὸν ἐξάνθρωπισμό του.

Ἀκριβῶς γι αὐτοὺς τοὺς σκοποὺς εἶναι
ἀναγκαῖα τὰ ἐννέα χρόνια τοῦ βασικοῦ
σχολείου. Στὶς τρεῖς τελευταῖες τάξεις
πρέπει νὰ ἀρχίσουμε τὴ μετάδοση αὐτῶν
τῶν γνώσεων καὶ τὴν ἀνάπτυξη τῶν δε-
ξιότητων πού θὰ συμπληρωθοῦν ἔπειτα
στὴ μέση παιδεία μὲ βαθύτερη καὶ πλατύ-
τερη ἐπιστημονικὴ ἐπεξεργασία.

Τὰ ἐξαγγελόμενα μέτρα ἀγνοοῦν ὅλα
αὐτὰ τὰ προβλήματα καὶ γι' αὐτὸ μᾶς κά-
νουν δισταχτικούς. Κι ἡ ἀνησυχία μας αὐ-
ξαίνει περισσότερο καὶ φοβοῦμαστε, πῶς
ἀντὶ νὰ κάνουμε ἓνα βῆμα πρὸς τὰ μπρός,
κάνουμε δυὸ βήματα πρὸς τὰ πίσω, ὅταν
ἐξετάσουμε τὰ μέτρα γιὰ τὴ Μέση Παι-
δεία.

Ξανααναστένει τὸ σχολαρχεῖο

ΔΕΥΤΕΡΟ βασικὸ ἐλαττωματικὸ χα-
ρακτηριστικὸ ἢ ἐπανεμφάνιση τοῦ Σχο-
λαρχείου!

Ἡ Μ. Παιδεία χωρίζεται σὲ δύο κύ-
κλους τρίχρονους. Εἶναι δηλ. ἡ διαίρεση
πού γίνηκε τὸ 1930 μὲ ὑπουργὸ τὸν κ.
Παπανδρέου. Ὁ πρῶτος τρίχρονος κύκλος
θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι ὅπως εἶπαμε παραπά-
νω, προσκολλημένος στὸ Δημοτικὸ Σχολεῖο.
Νὰ εἶναι δηλ. ὑποχρεωτικός, δωρεάν, μὲ
βοήθημα στοὺς ἄπορους μαθητές, καὶ παν-
τοῦ. Ἀλλὰ, μὲ τὰ ἐθαγγελόμενα μέτρα,
φαίνεται σὰν νὰ νεκρανασταίνεται τὸ πα-
λιὸ Σχολαρχεῖο. Ἀντὶ μέσα στὰ τρία αὐτὰ
χρόνια τὸ παιδί 12—15 χρόνων νὰ προ-
σανατολιστεῖ καὶ στὴν ἐπαγγελματικὴ καὶ
στὴν κοινωνικὴ ζωὴ, ἀντὶ νὰ πάρει τὶς βα-
σικὲς γενικὲς γνώσεις κι ἀκόμα τὴν ἀπα-
ραίτητη πολυτεχνικὴ μόρφωση, νὰ ἐξοπλι-
στεῖ ἐπιστημονικὰ καὶ τεχνικὰ ὥστε νὰ
γίνει δημιουργικὸ μέλος τῆς κοινωνίας,
ἀντὶ τὰ παιδιά ὅλα ἀνεξαιρέτως νὰ γνω-
ρίζουν πραχτικὰ καὶ θεωρητικὰ τὶς ἀρχὲς
πάνω στὶς ὁποῖες βασίζεται ἡ σύγχρονη
παραγωγή, τὰ μέτρα τοῦ κ. Παπανδρέου
μᾶς γυρίζουν στοὺς παλαιούς δρόμους: «Θὰ
διατηρήσωμεν, λέει, τὸν ἀνθρωπιστικὸν χα-
ρακτηῖρα ὅλων τῶν γυμνασιακῶν σπουδῶν
ὁ ὁποῖος εἶναι σύμφωνος μὲ τὴν μακρὰν
παράδοσιν τοῦ Ἔθνους». Δηλαδή; Ἀντὶ νὰ
γνωρίσουν ὅλα τὰ παιδιά τὶς θεωρητικὲς
καὶ πραχτικὲς γνώσεις γιὰ τὶς κοινὲς ἐ-
πιστημονικὲς ἀρχὲς στὴ μηχανοποιημένη
παραγωγή, ἀντὶ νὰ γνωρίσουν τὶς ἐφαρ-
μογὲς αὐτῶν τῶν ἀρχῶν στοὺς βασικοὺς
κλάδους τῆς παραγωγῆς, ἀντὶ νὰ πάρουν
τὶς πραχτικὲς συνήθειες γιὰ νὰ χειρίζον-
ται τὶς πρῶτες ὕλες καὶ τὰ πιὸ ἀπλᾶ ἐρ-
γαλεῖα, ἀντὶ δηλ. νὰ ἀρχίσει νὰ δημιουρ-
γιέται ἡ «πιὸ ὑψηλὴ ποιότητα στὴν ἐργα-
σία», ὁπότεν εἶναι ἀνάγκη καὶ ἡ φυσικὴ
καὶ ἡ χημεία καὶ τὰ μαθηματικὰ καὶ ἡ
γεωγραφία καὶ ἡ Ἱστορία νὰ διδάχτοῦν
βαθύτερα καὶ εὐρύτερα, καὶ νὰ γίνεи ду-
νατὴ ἡ πλατύτερη θεώρηση τῶν πραγμά-
των μὲ τὴν φιλολογικὴ κατάρτιση, ἀντὶ ὅ-
λων αὐτῶν θὰ ἀρχίσουν τὰ παιδιά νὰ προσ-
παθοῦν νὰ μάθουν ὅτι τοῦ ἄγῳ ὁ παρακει-
μενος εἶναι ἀγῆροχα, θὰ ἀρχίσουν τὴν ἐκ-
μάθηση τῶν ἀρχαίων Ἑλληνικῶν ἴσως
καὶ τῶν λατινικῶν — πού εἶναι ἀδύνατη

μέσα στα τρία χρόνια — και παράπλευρα τους τύπους και τη σύνταξη και την εννοιολογική επεξεργασία της καθαρεύουσας. Ἄλλὰ αὐτὸ ἀπαιτεῖ ἀτέλειωτες ἑβδομαδιαίες ὥρες μὲ μόνο ἀποτέλεσμα τὴν στρέβλωση τοῦ γλωσσικοῦ αἰσθήματος και τὴν τέλεια ἀποξένωση ἀπὸ τις πραγματικές ἀνάγκες τοῦ ἀτόμου και τῆς παραγωγῆς και τῆς ὕλικῆς και τῆς πνευματικῆς. Δηλ. τέλειο θυσίασμα τοῦ πρώτου αὐτοῦ κύκλου γιὰ τὴν προαγωγή στὸ δεύτερο κύκλο. Τὰ παιδιά νὰ φεύγουν χωρὶς κανένα προσὸν θετικὸ ἀπὸ τὸν πρῶτο κύκλο, χωρὶς κανένα τέρμα. Ξαναγυρίζουμε στὰ λόγια τοῦ Δ. Γληνοῦ ποὺ ρώταγε μὲ πόνο: «Τί ἔπραξεν ἐν συνόλῳ ἡ παιδεία; Τὸν μὲν λαὸν τὸν πολὺν, τὸν ἐργάτην τῆς γῆς, τὸν κτηνοτρόφον, τὸν χειρῶνακτα, τὸν τεχνίτην, τὸ δολογοῦν ὄλοι ὁμοφώνως, τὸν ἄφησεν εἰς τὸ σκότος, εἰς τὴν πρόληψιν, εἰς τὴν ἀμάθειαν. Τοῦ ἐνίσχυσε τὴν περιφρόνησιν τῆς γῆς, δὲν τὸν ἐβοήθησε νὰ προαχθῆ εἰς τὰς τέχνας... και τὸν ἔστειλεν εἰς τὴν Ἀμερικὴν... Ἰλῶσαν δὲν τοῦ ἔδωκε, πραγματικὰς δεξιότητας δὲν τοῦ ἐκαλλιέργησε. Χρησίμους γνώσεις δὲν τοῦ μετέδωκε. Τοῦ παρέσχεν ὁμως τὴν εὐκολίαν νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ Ἑλληνικὸν σχολεῖον και νὰ μάθῃ, ὅτι ὁ παρακείμενος τοῦ ἄγω εἶναι ἀγῆροχα. Ἄλλ' εἰς τὸν ἔμπορον, τὸν τεχνίτην τῆς πόλεως, τὸν μικροαστὸν ἐν γένει τί ἔδωκεν; Τὸν ἐπλάνησε μὲ τὸ ἀπραγματοποίητον ἰδανικὸν τῆς εἰσδύσεώς του εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ ἀρχαίου κόσμου διὰ τῆς ἀναγνώσεως δέκα σελίδων τοῦ Ξενοφῶντος και τῆς γνώσεως τοῦ τυπικοῦ τῆς Ἀττικῆς διαλέκτου». («Ἐνας ἄταφος νεκρὸς», Ἀθήνα, 1925 σ. 180).

Πραγματικᾶ ξαναγυρίζουμε στὴν κατάσταση αὐτὴ μὲ τὸν πρῶτο κύκλο, ὅπως τὸν θέλουν τὰ ἐξαγγελλόμενα μέτρα. Καμμιά δεξιότητα δὲν καλλιεργοῦμε στὰ παιδιά. Δὲν μεταδίδουμε θετικὸ και ἐπιστημονικὸ πνεῦμα. Δὲν προφτάνουν νὰ γνωρίσουν τίποτα ἀπὸ τὸν ἀρχαῖο κόσμον παρά μόνο τὰ ἀφήνουμε γλωσσικὰ ἀνάπηρα. Θυσιάζουμε τὴν μόρφωση και πάλι κάπου τῶν 95% τοῦ λαοῦ, γιὰ τὸ δεύτερο κύκλον τῆς Μέσης.

Σινικὸ τείχος

Κι ἐνῶ γίνονται αὐτά, ὑψώνεται Σινικὸ τείχος ἀνάμεσα στὸν πρῶτο κύκλον τῆς μέσης παιδείας και τὸ δεύτερο. Ἔτσι ὅχι

μόνον ἐκδημοκρατισμὸς δὲν γίνεται στὴν ἐκπαίδευση, ἀλλὰ στροφή 180 μοιρῶν πρὸς τὴν ἀριστοκρατικοποίησίν της. «Θὰ ὑπάρχουν, λέει ὁ κ. Παπανδρέου, πρῶτον αὐστηραὶ εἰσαγωγικαὶ ἐξετάσεις ἀπὸ τοῦ Προγυμνασίου εἰς τὸ Γυμνάσιον (δηλ. τὸ δεύτερο κύκλον μέσης παιδείας). Ἐπίσης ἀπὸ τῆς πρώτης εἰς τὴν δευτέραν καθὼς και ἀπὸ τῆς δευτέρας εἰς τὴν τρίτην τάξιν τοῦ Γυμνασίου, ἡ προαγωγή θὰ δίδεται μόνον εἰς τοὺς μαθητὰς οἱ ὅποιοι θὰ ἐπιδεικνύουν ὑψηλοτέραν στάθμην ἐπιδόσεως (προφανῶς στὰ ἀρχαῖα ἑλληνικὰ και στὰ λατινικὰ), ὥστε βαθμιαίως νὰ γίνεται περιορισμὸς και εἰς τὸ γυμνασιακὸν ἀπολυτήριον νὰ φθάνουν οἱ ἱκανοί!».

Ἄλλὰ ἡ ἱκανότητα τῶν μαθητῶν πῶς θὰ κριθεῖ; Τὰ περισσότερα ἐπαρχιακὰ γυμνάσια λειτουργοῦν χωρὶς καθηγητὲς ἢ μὲ δυσμενεῖς συνθήκες, ἡ ὕλη δὲν διδάσκεται και τὰ μαθηματικὰ και φυσικὰ συχνὰ τὰ διδάσκουν θεολόγοι ἢ καθηγητὲς τῶν γαλικῶν. Ποιὰ κρίση λοιπὸν θὰ ὑπάρχει; Εἰνοὶ ὀλοφάνερο, ὅτι μόνο τὰ παιδιά τῶν μεγάλων πόλεων και μάλιστα τὰ εὐπορα, ποὺ θὰ παίρνουν προγυμναστὲς, θὰ μποροῦν νὰ ὑποστοῦν αὐτὲς τις ἐξετάσεις. Μ' αὐτὸ τὸν τρόπο χωρίζουν τὰ ἐξαγγελλόμενα μέτρα τὸ σχολεῖο σὲ σχολεῖο «γιὰ τοὺς πλούσιους», και σὲ σχολεῖο «γιὰ τοὺς φτωχοὺς». Κι ἀκόμα περισσότερο στὸ τόσο περιορισμένο γυμνάσιον τὸν βαρύνοντα ρόλον παίζουν οἱ ἀνθρωπιστικὲς σπουδές. Μένει ἀκέραιο τὸ πρόγραμμα τοῦ 1930. Καμμιά στροφή πρὸς τὴν πραγματικότητα και τις ἀνάγκες της. Τὸ πνεῦμα τὸ ὀλιγαρχικὸ και ὀπισθοδρομικὸ βασιλεύει και πάλι. Γιατί γιὰ νὰ φτάσουν οἱ λίγοι και ἐκλεκτοὶ στ' ἀνώτερα πνευματικὰ ἰδρύματα θυσιάζονται ὄλοι οἱ ἄλλοι, ὄλος ὁ λαός. Αὐτὴ εἶναι ὀλιγαρχικὴ νοοτροπία ποὺ στέκει σὲ τέλεια ἀντίθεση ἀπὸ τὸ ἀληθινὰ δημοκρατικὸ πνεῦμα. Ἄλλὰ «αὐτὸ τὸ ὀπισθοδρομικὸν πνεῦμα γεννᾷ τὴν καταφρόνησιν τῆς σημερινῆς ζωῆς, τὴν ἄγνοιαν τῆς σημερινῆς πραγματικότητος, τὴν ἄγνοιαν τῆς φύσεως, τὴν καταφρόνησιν αὐτῆς, τὴν καταφρόνησιν τοῦ σημερινοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ, τὴν καταφρόνησιν τῶν σημερινῶν ἠθικῶν και ὕλικῶν δυνάμεών μας», ἔλεγε τὸ 1925 ὁ Δ. Γληνὸς («Ἄταφος νεκρὸς», σ. 188).

Αὐτὴ τὴν πορεία και πάνω σ' αὐτὸ τὸ πνεῦμα βαδίζουν τὰ ἐξαγγελλόμενα μέτρα

της Ε.Κ. Τὰ παιδιά μένουν μὲ λίγα κουρέλια ἀπὸ τὸν ἀρχαῖο κόσμο, ἐνῶ δὲν ἔχουν καμμιά ἐτοιμασία γιὰ τὴν καθημερινή ζωὴ καὶ τὴν προκοπὴ τῆς Πατρίδας.

ΤΡΙΤΟ βασικὸ ἐλάττωμα εἶναι ὁ παραγκωνισμὸς τῆς τεχνικῆς καὶ ἐπαγγελματικῆς Παιδείας.

Παραγκωνίζεται ἡ τεχνικὴ καὶ ἐπαγγελματικὴ ἐκπαίδευση

Ἀπόδειξη, ὅτι ἐπικρατεῖ αὐτὸ τὸ πνεῦμα τοῦ στεῖρου ἱστορισμοῦ καὶ τοῦ ψευτοκλασικισμοῦ εἶναι ὁ τέλειος παραγκωνισμὸς τῆς τεχνικῆς καὶ ἐπαγγελματικῆς ἐκπαίδευσης. Μάλιστα παίρνουν τὴ θέσιν τοῦ φτωχοῦ συγγενῆ. Λεῖπει στὰ ἐξαγγελόμενα μέτρα ἡ συναίρεση τῆς γενικῆς καὶ τῆς ἐπαγγελματικῆς μόρφωσης, τῆς ἀνθρωπιστικῆς καὶ τεχνικῆς. Δὲ μᾶς δίνεται κανένα σχῆμα γιὰ νὰ κρίνουμε. Μένει σὰν κάτι δευτερότερο, πὺ δμως, ὅπως λέει ὁ κ. Παπανδρέου «θὰ δύναται τουλάχιστον νὰ φθάσῃ τὸ κλασικὸν γυμνάσιον»! Δὲ γίνεται λόγος ποιῆς σχολῆς θὰ ἰδρυθοῦν καὶ πάνω σὲ πῶ πλάνο, σὲ ποιά μέρη, τί μορφή θὰ πάρουν. Φυσικὰ κατ' ἀρχὴν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἔχει καταρτιστεῖ κάποιο σχέδιο, κάποιο πρόγραμμα οἰκονομικῆς ἀνάπτυξης τῆς χώρας καὶ πάνω καὶ σύμφωνα μ' αὐτὸ νὰ ἰδρυθοῦν μέσες καὶ ἀνώτερες τεχνικῆς σχολῆς. Μὰ στὰ ἐξαγγελόμενα μέτρα οὐδὲ ὑπόψιν ὑπάρχει. Φαίνεται μάλιστα, ὅτι οἱ σύμβουλοι τοῦ κ. Παπανδρέου ἐμμένουν στὴν ἀντίληψη πὺ ἐμποτίσαμε ἐπὶ ἕνα αἰῶνα μ' αὐτὴ τὸ γεωργὸ καὶ τὸν ἐργάτη, ὅτι ὅλα αὐτὰ τὰ σχολεῖα εἶναι δεύτερης ποιότητος καὶ ὅτι ὁ γονιὸς πρέπει νὰ στείλῃ τὸ παιδί του «νὰ μάθῃ γράμματα» καὶ ἐννοοῦν τὰ γράμματα τοῦ Σχολαρχείου. Τὸ ἐπαναλαμβάνει καὶ ὁ κ. Κασσιμάτης σήμερον πὺ προτείνει τὰ ἀκόλουθα: «Ἡ λύσις εἶναι: ἡ ἐπάνοδος εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Σχολεῖον, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐμάθαμεν ὅλοι γράμματα»! (Ἡ ἀλήθεια διὰ τὴν Παιδείαν, 1963, σ.9). Εἶναι ἀδήριτη ἀνάγκη νὰ ξεριζωθοῦν τέτιες ἀντιλήψεις καὶ γιὰ χάρη τῆς γενικῆς μόρφωσης τοῦ λαοῦ καὶ γιὰ χάρη τῆς ἐπαγγελματικῆς καὶ τεχνικῆς προπαρασκευῆς του, ὥστε νὰ γίνῃ δυνατὸ ὁλόκληρη ἡ ἐθνικὴ μας οἰκονομία νὰ βελτιωθεῖ καὶ τὸ πνευματικὸ ἐπίπεδο

τοῦ λαοῦ νὰ ἀνυψωθεῖ. Ἡ χώρα μας σπρώχνεται πῶ πρὸς τὴν ἐκβιομηχάνιση. Εἶναι δυνατὸ νὰ παραμείνουμε στὸ κλασικὸ γυμνάσιον καὶ σ' ἐλάχιστες, μηδαμινές, ἀπροσάρμοστες καὶ παραμελημένες μέσες τεχνικῆς σχολῆς; Τὰ μέτρα πὺ ἐξαγγέλλονται φαίνεται, πῶς, ὅταν μιλοῦν γι' αὐτὸ τὸ ζήτημα, μπαίνουν σὲ «τέρρα ἰνκόγκνιτα». Οὔτε ὑποψιάζονται — ἔτσι τουλάχιστον φαίνεται — τὸ μεγάλο πρόβλημα τῆς ἐπιβίωσῆς μας, τῆς ἀνάγκης νὰ συμβαδίσουμε μὲ τίς μεγάλες καὶ μικρῆς χώρες γύρω μας, νὰ κρατήσουμε τὴ θέσιν μας ἀνάμεσα στίς προχωρημένες χώρες πὺ εἶναι συνεταῖροι καὶ ἀνταγωνιστές μας, νὰ ἐπιζήσουμε στὴ θύελλα τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς, νὰ ἔχουμε ἔτοιμο τὸ ἀνθρώπινο δυναμικὸ γιὰ τὴν ἐπ' ἀνδρωσὴ τῆς βιομηχανίας μας καὶ τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας. Καὶ βασικὰ δὲν φαίνονται μὲ τὰ ἐξαγγελόμενα μέτρα νὰ ἔχουν ἀντιληφτεῖ, ὅτι τεχνικὴ ἐκπαίδευση δὲν εἶναι πῶ ἐτοιμασία «ἀπλῶν» παραγωγῶν, παρὰ σοβαρὴ, ἐπιστημονικὴ κατάρτιση ὅλων τῶν ἐργαζομένων, μεταλαμπάδευση συγχρονισμένων μεθόδων τεχνικῆς, πὺ ἀπαιτοῦν ὅμως ὑψηλὴ ἐπιστημονικὴ κατάρτιση. Καὶ δὲν ἔχουν ἀντιληφθεῖ, ὅτι ἡ τεχνικὴ παιδεία καὶ μαζὶ ἡ ἀνθρωπιστικὴ δὲν εἶναι κάτι ξεχωριστό, δὲν ἀντιδικοῦν, παρὰ ἀποτελοῦν τίς δύο πλευρῆς τοῦ ἴδιου νομίσματος. Ἐτσι χρειάζεται Μέση Παιδεία ὁργανωμένη καὶ διαρθρωμένη κατὰ κατηγορίες γενικῆς καὶ ἐπαγγελματικῆς μόρφωσης*.

(Στατιστικὸς ἀριθμὸς βλέπε στὴ μελέτη μου: «Παιδεία, ὁ Παρίας τοῦ Κράτους» 1963).

Τὸ Γλωσσικὸ

ΤΟ ΤΕΤΑΡΤΟ καὶ τὸ χειρότερο ἐλάττωματικὸ χαρακτηριστικὸ πὺ ἔχουν τὰ ἐξαγγελόμενα μέτρα εἶναι τὸ γ λ ω σ σ ι κ ὸ. Ὅχι μόνον δὲ λύνουν τὸ ζήτημα τῆς γλώσσας μέσα στὸ σχολεῖο, παρὰ ἐπιμένουν «στὴ διγλωσσία» σ' ὅλη τὴ Μέση Παιδεία. Καλύτερα εἶναι νὰ λέμε στὴν «τριγλωσσία» (καθαρεύουσα — ἀρχαῖα — δημοτικὴ) μὲ προβάδισμα τῆς «πεπονημένης» γλώσσας τῆς καθαρεύουσας, πὺ δυσκολεύει ἀφάνταστα καὶ τὴν ἐκμάθηση τῆς ἀρχαίας καὶ τὴ σωστὴ χρῆση τῆς μητρικῆς μας γλώσσας, πὺ εἶναι ἡ δημοτικὴ. Σιτρεβλώνουμε δηλ. τὸ γλωσσικὸ ὄργανο

τοῦ παιδιοῦ μὲ τὸ ὁποῖο θὰ γίνῃ κάθε πνευματικὴ ἀφομοίωση. Κι' ὅλοι ξέρουμε πόσο ἀνεχτήμητη σημασία γιὰ τὴν τέλεια μόρφωση τοῦ ἀνθρώπου ἔχει ἡ καθαρὴ γνῶσις τῆς γλώσσας σὰν ὄργανο τῆς ἔκφρασης τοῦ ψυχικοῦ κόσμου καὶ τῆς πνευματικῆς του ἀνάπτυξης. Ἐμεῖς στεροῦμε ἀπὸ τὰ παιδιά τὴ γλῶσσα τῆ δικῆ μας, τὴ σύγχρονη, τὴ ζωντανή, τὴν αἰσθητὴ πού περιέχει ὅλα τὰ στοιχεῖα τῆς ἀρχαίας, ὅσα μὲ φυσικὴ ἐξέλιξη ἔζησαν στὴν ψυχὴ καὶ στὸ στόμα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Κι' ὁμοίως ἀπὸ τὴ δημοτικὴ πηγαίνει τὸ παιδί στὴν ἀρχαία καὶ σὲ κάθε μορφή τῆς γλώσσας μας ἄμεσα, σταθερά, μὲ σίγουρη περπατησιά, χωρὶς παραστρατήματα, γιὰτὶ ἡ δημοτικὴ εἶναι ριζωμένη στὴν ψυχὴ του, εἶναι τὸ ὄφάδι γιὰ κάθε πνευματικὴ καὶ συναισθηματικὴ ἀνέλιξη. Κι' ὁμοίως τὸ παιδί διλάσκειτῃ παράλληλα μὲ τὴν ἀρχαία, τὴ γραμματικὴ, τὸ συνταχτικόν, τὴν ἐννοιολογίαν τῆς καθαρεύουσας, πού παρεντίθεται, καὶ δυσκολεύει τὴν ἐκμάθηση τῆς ἀρχαίας, καὶ παραμορφώνει ὁλότελα τὴ δημοτικὴ. Ἔτσι φθάνουμε καὶ τώρα, ὅπως καὶ τὸ 1924 στὸ ἴδιο ἐλαττωματικὸ χαρακτηριστικόν, ὅπως ἔγραφε ὁ Γληνός: «ἡ λατρεία τοῦ τύπου, ἡ λατρεία τῆς λέξεως, ἡ λατρεία τοῦ ἤχου καὶ ὄχι τοῦ πράγματος καὶ τῆς οὐσίας εἶναι ἓνα ἐλάττωμα τῆς παιδείας μας». Αὐτὸ εἶναι δείγμα τοῦ στείρου ἱστορισμοῦ σχετικὸ μὲ τὸ ὀλιγαρχικὸ καὶ ὀπισθοδρομικὸ πνεῦμα.

Χάνει τὸ παιδί τὰ καλύτερα χρόνια του προσπαθώντας νὰ μάθῃ τὴ γλῶσσα του. Δὲν προφταίνει οὔτε ἐμπέδωση τοῦ λεκτικοῦ καὶ τυπικοῦ οὔτε ἐπαρκῆ διείσδυση στὸ πνεῦμα τῆς ἀρχαίας γλώσσας νὰ ἀποχτήσῃ. Δὲν μαθαίνει τὴν ἀρχαία γλῶσσα οὔτε φυσικὰ τὸν ἀρχαῖο πολιτισμό. Δὲ μαθαίνει τὴ δημοτικὴ. Δημιουργεῖται σύγχυση, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ μένῃ τὸ παιδί ἄγλωσσο, ἀνίκανο νὰ γράψῃ ἓνα γράμμα ἢ νὰ διατυπώσῃ τίς γνώμες του. Οἱ λέξεις διώχνουν ἀπὸ τὸ σχολεῖο καὶ τὴν ἐπιστήμη καὶ τὴν πράξη. Ἄλλὰ γιὰ ὅλα αὐτὰ δὲν γίνεται κανένας λόγος. Δὲν γίνεται λόγος γιὰ τὴ δημοτικὴ γλῶσσα, γιὰ τὰ βιβλία πού πρέπει νὰ γραφοῦν στὴ δημοτικὴ, γιὰ τὴ διδασκαλίαν πού πρέπει νὰ γίνῃ στὴ μητρικὴ γλῶσσα καὶ ὄχι στὴν τεχνητὴν καθαρεύουσαν. Δὲν κάνουν τὰ νέα ἐξαγγελλόμενα μέτρα «τέρμα τὸ ἔργον παρὰ καὶ πάλι τίς λέξεις».

Οἱ εἰσιτήριες ἐξετάσεις στὸ Πανεπιστήμιον εἶναι τὸ πέμπτον ἐλαττωματικὸ χαρακτηριστικόν. Εἶναι ἓνας ἄλλος φραγμὸς γιὰ τὰ παιδιά τοῦ λαοῦ, πού κατῴρθωσαν μὲ θάσανα νὰ τελειώσουν τὸ Γυμνάσιον καὶ θέλουν νὰ μποῦν στὸ Πανεπιστήμιον. Εἶναι ἀληθινόν, ὅτι δὲν καταλαβαίνουμε καν ποιά εἶναι ἡ λύσις πού προτείνεται. Ὅπως εἰσάγεται τὸ μπακαλωρὸν μᾶς φαίνεται, πῶς δὲν εἶναι θεραπεία τοῦ κακοῦ παρὰ ἐπιπλοκή. Θὰ γίνῃ, λένε, μαζί μὲ τίς ἐξετάσεις γιὰ τὸ ἀπολυτήριον κατὰ τὸν Ἰούλιον. Σὲ τί θὰ ὠφελήσῃ;

Ἀντίθετα ἡ ἐνότητα τῆς κρίσεως καὶ ἡ δικαιοσύνη αὐτόματα χάνονται, ἀφοῦ ὅλα τὰ Γυμνάσια τῆς Ἑλλάδος δὲν εἶναι ἄριστα καὶ οὔτε οἱ Ἐπιτροπὲς τοῦ μπακαλωρὸν μποροῦν νὰ ἔχουν τὰ ἴδια κριτήρια. Ἀπλούστατα μεταθέτονται οἱ ἐξετάσεις, οἱ εἰσιτήριες ἀπὸ τὸ Σεπτέμβριον στὸν Ἰούνιον, ἀφαιροῦνται ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιον καὶ προστίθενται στὸ Γυμνάσιον καὶ οἱ Ἐπιτροπὲς πηγαίνουν στὴν Ἐπαρχίαν. Ὅμως ἀληθινόν μπακαλωρὸν σημαίνει ἓνα «πρόσθετον» χρόνον γιὰ νὰ κάνει τὸ σπουδαστὴ ἱκανόν νὰ παρακολουθήσῃ τὰ μαθήματα πού διδάσκονται, καὶ εἶναι ὑψηλοτέρου ἐπιπέδου, κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος καὶ στίς φιλολογικὰ καὶ στίς πρακτικὰς ἐπιστήμας. Ἄλλὰ αὐξήσει ἐνὸς χρόνου σημαίνει ὑπέρογκα ἔξοδα γιὰ ἰδιαίτερα προπαρασκευαστικὰ μαθήματα καὶ χάσιμο χρόνου ἀναγκαίου γιὰ βιοπορισμόν. Αὐτὰ ὅλα μόνον τὰ παιδιά τῶν πολὺ εὐπόρων μποροῦν νὰ τὰ κάμουν. Ἀπὸ τὰ 8% πού πῆραν τὸ ἀπολυτήριον γυμνασίου δηλ. ἀποκλείονται τὰ περισσότερα φτωχὰ παιδιά νὰ ἀκολουθήσουν ἀνώτερες σπουδὰς. Ἔτσι καὶ ὁ νομῆρος κλάουσος, πού τάχα καταργεῖται ἐφαρμόζεται μὲ μεγαλύτερη αὐστηρότητα στὰ Γυμνάσια. Λύσις δημοκρατικὴ θὰ ἦταν μόνον ἂν τὸ μπακαλωρὸν δινόταν δωρεάν σὲ νυχτερινὰ μαθήματα μέσα στὰ ἴδια γυμνάσια ἢ σὲ ὀμάδα γυμνασίων ἀπὸ διαλεγμένους καθηγητὰς ἐπίτηδες γιὰ τὸ ἔργον αὐτό, πού θὰ πληρώνονται ἀπὸ τὸ Κράτος καὶ οἱ μαθητὰς θὰ ἀκολουθοῦν τὰ μαθήματα παράλληλα μὲ τὴ φοίτησιν, στίς δύο τελευταῖες τάξεις. Κι' αὐτὸ μόνον ὡς νὰ γίνουν τὰ Γυμνάσιά μας ἄριστα καὶ οἱ μαθητὰς νὰ εἶναι τέλεια καταρτισμένοι, γιὰ νὰ μποῦν χωρὶς ἐξετάσεις στὰ ἀνώτατα ἐκπαιδευτι-

κά Ίδρύματα. Κι ἐδῶ ἐπικρατοῦσε τὸ ὀλιγαρχικὸ καὶ ὀπισθοδρομικὸ πνεῦμα.

Μήπως στήν Ἀνώτατη Παιδεία, ὕστερα ἀπὸ τόσους ἀγῶνες τοῦ σπουδαστικοῦ κόσμου τὰ ἐξαγγελλλόμενα μέτρα ἀνοίγουν νέους δρόμους; Τὰ Ἀνώτατα Ίδρύματα εἶναι τὸ τέλειωμα μὰ καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς ἐκπαιδευτικῆς μεταρρύθμισης. Κι ὁμῶς κατὰ γενικὴ ὁμολογία λειτουργοῦν μὲ μορφές καὶ νοοτροπία ξεπερασμένες κι ἀπὸ τὶς καταχτήσεις τῆς ἐπιστήμης κι ἀπὸ τὶς ὕλικές καὶ πνευματικὲς ἀνάγκες τῆς ἐθνικῆς μας ζωῆς. Δὲν εἶδαμε νὰ ζητεῖται νὰ δημιουργηθεῖ «νέον πανεπιστημιακὸν πνεῦμα». Ἀντίθετα μέσα στὰ Ἀνώτατα Ίδρύματα τὸ πνεῦμα τοῦ μακαρθισμοῦ ἀπειλεῖ τὶς πανεπιστημιακὲς ἐλευθερίες καὶ περιζώνει ἀσφυκτικὰ τὸ χῶρο τὸν ἀκαδημαϊκόν. Ἔτσι ποὺ δημιούργησε ἀγῶνες κι ἄρχισε σκληρὴ μάχη ἰδεῶν κι αὐτὸ εἶναι ἡ τιμὴ καὶ τῶν Καθηγητῶν καὶ τῶν Φοιτητῶν. Ἀντιδροῦν μὲ σθένος σὲ κάθε ψεύδιμα καὶ παραποίηση ἰδεῶν καὶ ἰδανικῶν. Ζητοῦν ἡ Ἀνώτατη Παιδεία νὰ ἐκτελέσει μὲ ἐπιτυχία τῆς τρεῖς λειτουργίες ποὺ τῆς ἔχουν ἀνατεθεῖ: νὰ δώσει ἐπαγγελματικὴ εἰδίκευση τέλεια συγχρονισμένη (καθηγητές, μηχανικούς, γιατρούς, γεωπόνους κλπ.), νὰ μπάσει τὸ νέο στήν ἔρευνα καὶ στοὺς τρόπους τῆς ἀνάπτυξῆς τῆς καὶ ἀκόμα νὰ διαδώσει στὸ λαὸ ἀνώτατη κουλτούρα. Γιὰ νὰ πραγματοποιηθοῦν ὅλοι αὐτοὶ οἱ σκοποὶ εἶναι φανερό ὅτι καὶ στὰ Ἀνώτατα Ίδρύματα χρειάζονται ριζικὲς μεταρρυθμίσεις κι αὐτὰ ζητοῦν οἱ καθηγητές κι ἡ σπουδάζουσα Νεολαία μὲ τοὺς ἀγῶνες τους. Τίθεται τὸ πρόβλημα τοῦ ἐπιστημονικοῦ περιεχομένου, τῆς ἐπιστημονικῆς διδασκαλίας καὶ μεθοδολογίας, τῆς ἐπιστημονικῆς ἔρευνας ποὺ κι αὐτὴ ἔχει διαφοροποιηθεῖ, τίθεται τὸ πρόβλημα τοῦ αὐριανοῦ ἐπιστήμονα, τίθεται τὸ πρόβλημα τῶν παιδιῶν τοῦ λαοῦ ποὺ πρέπει νὰ μπορέσουν νὰ φτάσουν σὲ τὶς Ἀνώτατες Σχολές μὲ κάθε διευκόλυνση. Καὶ πῶς πάνω ἀπὸ ὅλα τίθεται τὸ θέμα τῆς αὐστηρῆς αὐτοτέλειας τῶν Πανεπιστημίων καὶ κατὰ συνέπεια τῆς ἐλευθερίας καθόλου, τῆς πανεπιστημιακῆς νοοτροπίας καὶ τοῦ πανεπιστημιακοῦ πνεύματος. Τίθενται ἀκόμα προβλήματα στελέχωσης ὁλων τῶν τομέων τῆς Ἐθνικῆς μας παραγωγῆς. Δηλ. τὰ πανεπιστημιακῆς στάθμης Ίδρύματα εἶναι τὸ ἐπιστέγασμα ὀλόκληρης τῆς ἐκπαιδευτικῆς μεταρρύθμισης, μὰ καὶ

ἡ προϋπόθεσή της. Χρειάζονται χῶροι ἐργαστηριακοί, ἐνίσχυση τῶν Καθηγητῶν, νέα βιβλία, νέες ἔδρες, κατάργηση παλαιῶν καὶ πρὸ πάντων εὐνοϊκὲς συνθῆκες γιὰ σπουδῆ. Καθηγητές καὶ φοιτητές νὰ βρίσκονται σὲ στενὴ πνευματικὴ καὶ ψυχικὴ ἀνταπόκριση. Νὰ ἰδρυθοῦν τέτιοι θεσμοὶ ποὺ νὰ δυναμώνουν τὴν προαγωγὴ τῶν σπουδῶν. Οἴκοι φοιτητῶν, μένσα, καντίνα, δωρεὰν παροχὴ τῶν σπουδῶν καὶ καθιέρωση σπουδαστικοῦ μισθοῦ στοὺς περισσοτέρους φοιτητές, δωρεὰν τὰ συγκοινωνικὰ μέσα, ἐλάχιστη τιμὴ τῶν βιβλίων, χῶροι ἀναψυχῆς καὶ στὸ τέλος ἐξασφάλιση ἐργασίας στοὺς νέους μετὰ τὸ πτυχίον. Ἀκόμη καὶ σπουδὲς δι' ἀλληλογραφίας. Γιὰ ὅλα αὐτὰ σιωποῦν τὰ ἐξαγγελλλόμενα μέτρα, ἐνῶ τὰ περισσότερα ἔχουν λυθεῖ σὲς ἄλλες χῶρες. Ἀντίθετα ἄφησε μέσα στὸν Πανεπιστημιακὸ χῶρο νὰ ἀλωνίζονται οἱ ΕΚΟΦΙΤΕΣ σὰν Πρωθυπουργός.

Καμμιά φροντίδα γιὰ τὸν ἀναλφαθητισμὸ καὶ τὴν μόρφωση τῶν ἐνηλίκων

Ἄλλὰ ἐκεῖνο ποὺ ἐπιτελεῖ τὴν ἀντιλαϊκὴ νοοτροπία, εἶναι τὸ ἔβδομο ἐλαττωματικὸ χαρακτηριστικὸ τῶν μέτρων. Εἶναι ἡ τέλεια σιωπὴ γιὰ ὅλα ἐκεῖνα ποὺ θεωρήθηκαν ἀπὸ κάθε Κράτος σὰν ἡ ἀρχὴ κάθε μεταρρύθμισης. Καὶ αὐτὰ εἶναι, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν παράταση τῆς δωρεὰν, ὑποχρεωτικῆς φοίτησης καὶ μὲ βοηθήματα ὡς τὰ 15 ἢ καὶ τὰ 18 χρόνια, ἡ καταπολέμηση τοῦ ἀναλφαθητισμοῦ καὶ ἡ ἐπιμόρφωση τῶν ἐνηλίκων ποὺ πρέπει νὰ πάρουν τὴν μορφὴ σταυροφορίας. Σ' ὅλες τὶς χῶρες ἀποδῶ ἀρχίζει ἡ ἐκπαιδευτικὴ ἐπανάσταση κι αὐτὰ δείχνουν τὴ γνησιότητά της. Ἐμεῖς ἀδιαφοροῦμε καὶ γιὰ τὰ 33% τῶν ἀναλφαθῆτων τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ καὶ γιὰ τὰ 24% τοῦ συνολικοῦ πληθυσμοῦ.

Οἱ δ α π ά ν ε ς :

Ἀπαιτεῖται βέβαια γιὰ μιὰ τέτοια ἐπανάσταση, δαπάνη δισεκατομμυρίων. Αὐτὸ κάνουν ὅλα τὰ Ἔθνη, ποὺ ἔχουν ὑψηλὴ σχολικὴ κατάσταση, ψηφίζουν ἀστρονομικὰ κοντύλια γιὰ συγχρονισμὸ τοῦ Σχολείου. Ὅπως εἶναι φανερό λοιπὸν δὲν πρόκειται μόνον γιὰ τὸ 15%. Τὸ 15% εἶναι γιὰ τὶς τρέχουσες ἐτήσιες δαπάνες. Ἀλλὰ ὑπάρχει τὸ χρέος; Ὅλοι οἱ γνωρίζοντες τὰ πράγματα λένε ἀδίστακτα «ναί». Τὸ ἐ-

πιθεβαίωσε κι' ὁ κ. Παπανδρέου. Μόνο ὅτι δὲν ἐλάττωσε τίς στρατιωτικὲς δαπάνες, πού εἶναι τετραπλάσιες ἀπὸ τῆς παιδείας. Ἐάν προστεθοῦν καὶ τὰ ἄλλα κοντύλια πού ἀνάφερε ἀπὸ περικοπὲς γιὰ ἄχρηστα ἔργα, τότε τὸ πρόβλημα λύνεται.

Ἐπὶ τὰς ὡραίας καὶ καλὰ πράγματα στὰ ἐξαγγελθέντα μέτρα, ὅπως κυρίως, τὸ χάρισμα τῶν ἐκπαιδευτικῶν τελῶν. Ἄλλὰ εἶναι μιὰ συμπτωματικὴ θεραπεία τῶν κακῶν. Τὰ βασικά ἐλαττωματικὰ χαρακτηριστικά πού κάνουν ἀνάπηρη τὴν Παιδεία μας παραμένουν κι' ἀκόμα αὐξάνουν τὴν ἀναπηρία. Γιατὶ σήμερον δὲν μπορεῖ νὰ σημαίνει ἐπανάσταση στὴν Παιδεία τὸ χάρισμα 100 δρ. ἑτησίως στὸ φτωχὸ γονεὺ τοῦ παιδιοῦ τοῦ δημοτικοῦ, οὔτε τὸ χάρισμα 500 δρχ. ἑτησίως στὸ μαθητὴ τῆς μέσης παιδείας. Ἐδῶ τίθεται τὸ ζήτημα τοῦ ἐκσυγχρονισμοῦ τοῦ Σχολείου, τοῦ ἐκδημοκρατισμοῦ. Τῆς ἀλλαγῆς πνεύματος. Νὰ γίνῃ τὸ Σχολεῖο ἀπὸ τὸ Νηπιαγωγεῖο ὡς τὸ Πανεπιστήμιον «χ τ ἦ μ α τ ο ὕ λ α ο ὕ». Νὰ ἀλλάξῃ τὸ Σχολεῖο τὸν ὀλιγαρχικὸν χαρακτήρα, νὰ κρατήσῃ τὴν ἐπιστημονικότητα καὶ μαζὶ νὰ ἐτοιμάσῃ ὅλους τοὺς πολῖτες ἀξία καὶ δημιουργικὰ μέλη τῆς κοινωνίας. Τίθεται τὸ πρόβλημα νὰ δώσῃ «τὸν ὀλόπλευρον μορφωμένον ἄνθρωπον» πού εἶναι τὸ οὐμανιστικὸν ἰδανικὸν χιλιάδων χρόνων. Κι' αὐτὰ ὅλα δυστυχῶς τὰ ἐξαγγελθέντα μέτρα δὲν τὰ θίγουν, ἀντίθετα δὲν ἐπιδίωξαν νὰ διώξουν οὔτε τίς παρακρα-

τικὲς ὀργανώσεις πού τόσο βασανίζουν τὴν σπουδάζουσα νεολαία.

Μένει τὸ Σχολεῖον «Σχολεῖον φτωχῶν» καὶ «Σχολεῖον πλουσίων». Δὲν γίνεται χτήμα τοῦ λαοῦ, δὲν διαποτίζεται μὲ δημοκρατικὸ πνεῦμα, δὲν ζητοῦν τὰ μέτρα αὐτὰ νὰ διαποτίσῃ τὸ λαὸν προοδευτικὰ μὲ τὴν ἐθνικὴν κουλτούραν, τὴν πνευματικὴν καὶ τὴν τεχνικὴν, τὴν διαθέσιμην καὶ τὴν σχηματιζόμενην, δὲν ζητοῦν νὰ δώσῃν στὸ λαὸν καὶ νὰ τοῦ μάθῃ τὴν γλῶσσαν τοῦ ἐπιστημονικά, δὲν τὸν κάνουν ἱκανὸν καὶ νὰ νιώσῃ καὶ νὰ προωθήσῃ μὲ τὴν σειράν του τὸν ἐθνικὸν μας πολιτισμὸν, τεχνικὸν καὶ πνευματικόν. Δὲν κάνουν τὴν συναίρεσιν τῆς γενικῆς καὶ τῆς ἐπαγγελματικῆς μόρφωσης, τῶν οὐμανιστικῶν σπουδῶν καὶ τῆς τεχνικῆς κατάρτισης.

Ἡ στασιμότης ἑκατὸν τριάντα χρόνων δημιούργησε τὴν ἀνάγκην γιὰ μέτρα ριζικώτερα ἢ καλύτερα γιὰ ἅ λ μ α. Κι' αὐτὸ τὸ ἄλμα πρέπει νὰ τὸ κάνουμε γιὰ νὰ ἐπιβιώσουμε. Αὐτὴ εἶναι ἡ ἐπανάστασις στὴν Παιδείαν. Καὶ σ' αὐτὸ τὸ ἔργον καλοῦνται οἱ Δάσκαλοι κι' ἡ Νεολαία ἢ σπουδάζουσα, νὰ γίνῃν σκαπανεῖς τοῦ ἐθνικοῦ πολιτισμοῦ. Γιὰ νὰ μὴν ἀρχίζῃν πάλιν ἀπὸ τὸ μηδὲν ἐκεῖνοι πού θὰ ρθῶν ὕστερον ἀπὸ μᾶς, πρέπει νὰ δημιουργήσουμε τίς προϋποθέσεις. Κι' αὐτὸ εἶναι νὰ ἐξασφαλίσουμε ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΝ ΣΧΟΛΕΙΟΝ. Πράγμα πού δὲν τὸ ἐξασφαλίζουν τὰ ἐκπαιδευτικὰ μέτρα τοῦ κ. Παπανδρέου.

